

HISTORISCHE KRING 'IN DE GLORIOSA'

Ankeveen • 's-Graveland • Kortenhoef

20e jaargang nr.1, februari 2003

IN DE GLORIOSA

Historische Kring Ankeveen, 's-Graveland en Kortenhoef

20^e jaargang nr.1, februari 2003

CIP-gegevens

Koninklijke Bibliotheek, Den Haag. ISSN: 0927-829X

Redactie:

Dhr. D. Buitenhuis,
Leeuwenlaan 3,
1243 KA 's-Graveland
Tel.: 035 – 6560349
E- mail:
buitenhuis-pijst@hetnet.nl

Dhr. J . C. Immerzeel,
Reigerlaan 26,
1241 ED Kortenhoef
Tel.: 035 – 6563291
E-mail:
j.c.immerzeel@hetnet.nl

Vormgeving & realisatie:

Popko K. A. Biel

Het leven van een melkboer (deel I) Jan Jansen 140

Dat begon ruim zestig jaar geleden. De schrijver voegt aan de titel nog toe, *het mooie dorp 's-Graveland*. Aan het woord is Jan Jansen. Hij is voor velen een begrip en menigeen herinnert zich nog zijn vader Siem Jansen. Met paard en wagen. Maar wat nog interessanter is, Jan kan zich niet alleen het dorp van vroeger herinneren, maar er ook boeiend over vertellen. Zijn vroegere werk, zijn klanten, zijn sporten zoals schaatsen en voetballen. Dit verhaal krijgt meerdere afleveringen, te beginnen met deel I. Zorg dat u er niet één mist!

Huize "Berkenrode" te Ankeveen (deel I) Jan M. Veenman 148

Voor iemand die zich verdiept in de historie, in mensen uit het verleden, hoe ze woonden en leefden, valt veel te beleven. Je hoeft niet altijd zo ver in het verleden terug te gaan. Want gisteren is ook verleden. Jan M. Veenman is zo iemand. En als je dan ook nog de gave van het hanteren van de pen en de penseel hebt, dan durf je het wel aan om bij een statige villa aan te bellen en te vragen of je een gesprek met de barones mag hebben. Zo gezegd zo gedaan.

Lakenbleekers en/of Kleerbleekers Ad Reijmerink 153

Hoe een tentoonstelling over de wasserijen van onze drie dorpen mensen kan inspireren tot schrijven blijkt uit bovengenoemd artikel. De schrijver spreekt zijn waardering uit over de toelichting die door Jan Hendriks werd gegeven, maar voert enkele redenen aan waarom hij op sommige punten een andere mening heeft. Laken-linnenbleekers en later geheten kleederbleekers passeren de revue. En dan te bedenken dat er mensen zijn die verbaasd zeggen "wat moet je nu nog over het verleden schrijven, we weten toch alles al?"

Mededelingen van het bestuur Het Bestuur 155

Schenkingen in het afgelopen kwartaal. O ja, en vergeet u de jaarvergadering niet?

Van de Redactie

Redactie 156

In het novembernummer 2002 zit een oneffenheidje. U leest verderop wat er mis ging.

Wetenswaardigheden

Wim Fecken 157

Vlooien, luizen, knutten, wespen en muizen, mollen, kraaien, eksters en gaaien, meeuwen vossen en ganzen bij bossen, wie zal ons er van verlossen? Wie dit leest durft bijna niet meer hardop te zeggen "wat is de natuur toch mooi", (maar wat kun je er last van hebben.) Althans, als we vandaag de dag sommige mensen moeten geloven. Of zijn dat de mensen die overal last van hebben? Toch is er wat ook dat betreft geen nieuws onder de zon. De schrijver dook in het verleden met de vraag of de eerste bewoners van 's-Graveland "last" ondervonden van "*de vos en gevogelte*". En wat voor regels, dan wel maatregelen, daarvoor werden bedacht.

Uit de krant van toen

Popko Biel 159

Zo'n 115 jaar geleden werd in Kortenhoef iemand geboren die 35 jaar geleden overleed. Er zullen dus nog genoeg mensen zijn die hem hebben gekend. Het geslacht Voorn kende veel nazaten en dan kan een bijnaam gemakkelijk zijn. Zegt het u iets als we zeggen "Krijn van Geurtje"? Lees die krant van toen nog maar eens. Hoe het er toen toe ging.

Wie Weet het antwoord?

Jan Schriek 162

Mw. Riek v.d Kley heeft ons aardig op weg geholpen met de namen van het groepje mensen dat voor de wasserij op het Zuidereinde in het gras zat. We zijn in Kortenhoef voor de volgende vraag. Daarbij moet u terug naar de tijd dat het St. Lambertushuis er nog stond. En heeft u misschien herinneringen aan zuster Theodora?

HET LEVEN VAN EEN MELKBOER

In het mooie dorp 's-Graveland

Deel I

Hierbij wil ik, Jan Jansen, proberen mijn levensverhaal te vertellen over mijn jeugd en leven als melkboer, schaatser en voetballer, (lagere elftallen), in zo'n vier episodes, de 40/50-er, 60-er, 70-er, en 80-er jaren.

Ik ben geboren op 24 januari 1939, ruim een jaar voor de tweede wereldoorlog, op het Noordereind 171, (thans nr.175). Ons gezin telde acht kinderen, drie meisjes en 5 jongens. Ik was het tweede kind. Mijn ouders waren de geboren 's-Gravelander Siem Jansen en Bep Vendrig uit Nigtevecht.

Links op de foto, achter de boom, het ouderlijk huis dat vroeger een kuiperij was. Daarnaast de latere winkeldeur en etalage, dan de gang naar achteren en daarnaast het vroegere kaaspakhuis dat later spoellokaal werd.

Herinneringen aan mijn baby- en kleutertijd heb ik weinig. Wel herinner ik mij, als vierjarige, een razzia door de Duitsers. Het moment

dat ik de koppen van die moffen zag toen ze bij ons binnenkwamen, vergeet ik nooit meer.

Er lagen toen vier kinderen ziek op bed met difterie. De Duitsers stonden er voor bekend dat ze doodsbang waren voor besmettelijke ziekten dus waren ze ook snel weer vertrokken. Mijn vader heeft in de oorlog veel meegemaakt waar ik later meer over heb gehoord. Hij zat ook in het verzet. Ik begreep in die tijd maar niet waarom hij bepaalde mensen niet mocht. Later kwam ik erachter dat die mensen, wat ze toen noemden, fout waren in de oorlog.

Voordat de etalage er kwam was dit de slaapkamer van mijn ouders. Er stond nog een ijzeren hekje voor. Als het schuifraam open stond zeiden mensen die voorbijkwamen tegen elkaar "hoor je Siem snurken?". Het gebeurde wel dat Koster Hagen in het voorbijgaan tegen het slaapkamerraam klopte en riep "Jansen, vergeet de nachtmis niet"

Monsteren.

De melk kwam van de V.G.M., wat een afkorting was voor Vereniging Gooische Melkcentrale. Alleen afgeroomde melk en tapmelk mocht worden verkocht. De echte goede melk haalde mijn vader klandestien van de boerderij bij oom Sach aan de Koninginneweg, aan de overkant van de vaart, waar nu zes witte huizen op een rij staan. Hij stak met de boot, in het donker, de vaart over. In het achterhuis hadden we een koelbak met water waar de melk koud moest blijven. Enkele bussen van 40 liter gingen in de kelder om "op te romen" waar later roomboter van werd gekarnd. Dat gebeurde clandestien met geblindeerde ramen. En meestal op zondagmorgen vroeg. Het was verboden om roomboter en karnemelk te verkopen, maar hij had op zijn kar tapmelk, karnemelk, boerenmelk en roomboter. Er werd echter streng gecontroleerd en er werden monsters genomen Maar mijn vader zorgde er voor dat zijn ventemmer altijd halfvol was. Als hij die CCCD-er (controleur van de Centrale Crisis Controle Dienst) op de fiets zag aankomen deed hij zijn emmer gauw vol met tapmelk. Toch ging dat een keer verkeerd. Zijn emmer zat vol met boerenmelk toen de controleur, die thuis ook vrouw en kinderen had, een monster nam. Mijn vader deed gauw een kluit boter in de man zijn fietstas. En hij bleef dat voortaan doen. De con-

troleur vroeg dan "Jansen uit welke bus moet ik monsteren?". In de oorlog was alles op de bon. Elke vrijdagavond moesten er bonnen op vellen worden geplakt en worden ingeleverd bij Jaap Spaargaren. Dat plakken werd meestal door tienermeiden van die tijd gedaan. Bij ons waren dat o.a. Riek en Ger Grotenhuis, Magda Bestebroer en Jo Valentijn. Riek vertelde mij onlangs nog eens dat ze uit een beetje jaloezie heibel hadden om Lange Niek (Oudshoorn). Hij was "de Bink" van het dorp.

Na de oorlog.

De bevrijding in mei 1945, ik was toen zes jaar, kan ik me nog vaag voor de geest halen. Mijn ouders hadden zoals iedereen, het zwaar in die tijd. Na de oorlog moest ik al gauw meehelpen in de wijk. De wijk liep van de Loodijk tot gedeeltelijk het Zuidereinde. Om precies te zijn van de Loodijk, waar de fam. Fernhout woonde, bij het benzinstation "Correct", (even verder als waar nu rest. "de Colonie" is) uitwaaiierend naar de Franse Kampweg, landgoed Swaenenburgh, (fam. Eschauzier en daarna de fam. Dooyes), tot aan de wasserij 't Vlot aan het Zuidereinde en ook nog de Leeuwenlaan. Het venten ging met paard en kar. Dan liep je naar de klanten met een emmer vol melk en natuurlijk ook met boter kaas en eieren. Voor de klanten aan de vaartkant liep je meestal achterom. Maar aan de overkant met die lange tuinen moest je een heel eind lopen met twee pakjes blue band. En mevrouw Brunôt zei dan: "jochie, ik wil ook twee eieren". Ik dacht dan altijd, ze krijgt zeker visite. Het kon maar zo gebeuren dat er gezegd werd: "één bruin en één wit ei ??, ik heb liever twee witte". Ja, en dan moest je wéér terug.

De eerste jaren na de oorlog was iedereen arm. Er was bijna niets te krijgen. Wij liepen zomer en winter (en de winters waren toen koud) in korte broek. Wij jongens droegen gebreide kousen tot boven de knie. Tante Riek Stricker breide ze van oude wol. Ze kriebelden zo erg dat de binnenkant van je dijen rood en schraal werden. Daar kreeg je dan talkpoeder op. Ik kwam een keer bij Philips Duphar (Boekesteyn) met zulke koude handen dat ik stond te janken van de kou. De moeder van Joop de Winter, die daar in de kantine stond, heeft m'n handen toen nog warm gewreven. Al op zeer jonge leeftijd

een jaar of tien, kreeg ik, en dat was zeer uitzonderlijk, een tweede hands fiets van Piet de Prutser. Ik had een fiets nodig om nabestellingen weg te brengen. De paard en wagen had geen koeling en was gewoon open, dus moest je vaak slagroom op de fiets wegbrengen naar de familie Frowein op Hilverbeek, of de familie Dooyes op Swaenenburgh helemaal aan de Franse Kampweg. Altijd ver weg.

Siem Jansen met paard en melkwagen voor het Jodenhuis aan de Leeuwenlaan.

In onze wijk zat ook, wat iedereen noemde, het Jodenhuis. Enkele jaren na de oorlog verzamelden zich joodse jongeren, ook uit het buitenland, om naar Israël te gaan en daar met name in de land- en tuinbouw te gaan werken en zo de staat Israël op te bouwen. Werken op het land leerden ze op de stukken land achter Oostereinde en Land & Bosch aan de Leeuwenlaan. Na enige tijd daar gewerkt te hebben vertrokken ze naar Israël. Het Jodenhuis was huis Oostereinde, aan de Leeuwenlaan tegenover de brug van Hilverbeek. Als ik met mijn vader mee ging kreeg ik daar een jodenkoek met roomboter en suiker. Dat was verschrikkelijk lekker! De klant kon ook

bestellen. Kaas werd meestal een dag tevoren besteld. Was de klant dit vergeten dan moest ik, maar ook mijn broers en zusters kwamen aan bod, dit doen. Zo was er mevrouw Hogendoorn die altijd zei “Jansen krijg ik een lekker stukkie?” En als iemand zei “lekker stukkie” wisten wij precies wie er werd bedoeld. De lekkere boerenkaas moest ook van verweg komen. Op woensdagmiddag was je vrij van school en dan ging ik op het fietsje, ik zal zo’n dertien jaar geweest zijn, naar de boerderij van de broer van mijn moeder in Nigtevecht, kaas halen. Ik reed dan de hele Herenweg af, het Bergse Pad, (de Spiegelplas was er nog niet) dus alsmaar rechtdoor tot je bij “het Spiegelhuys” in Nederhorst kwam. Ik stak de Dammerweg over en bleef rechtdoorgaan, de Reevaart bestond ook nog, de Torenweg op, het eiland en dan rechtsaf. Dan moest je bellen en dan kwam d’r een man mij, met m’n fietsje in een roeiboort, overzetten. Dan richting Kanaal, een draaibrug en tenslotte was ik bij de boerderij aan de West Kanaaldijk in Nigtevecht. Met twee kazen in je fietstassen weer terug. En je woensdagmiddag was weer om.

En dan ook nog naar school.

Ook ging ik al voor de school begon op pad en tussen de middag (mijn vader had dan brood bij zich) en na schooltijd en ook nog op woensdagmiddag. En niet te vergeten in de vakantie, altijd mee om te helpen. Dat begon al toen ik nog heel jong was. Ik zat in de tweede/derde klas van de Antoniuschool aan de Kerklaan. Eerst ’s-morgens naar de kerk, iedere dinsdag en vrijdag en in de vastentijd elke dag. ’s-Morgens om half acht op, de klompen aan en je was weg. Om kwart voor acht begon de kerk en om kwart over acht de school nadat je daar eerst je brood had opgegeten. In de wijk kreeg je wel eens een dubbeltje fooi. Mijn vader zei dan altijd, ik zal niks tegen je moeder zeggen, samen delen. Zo zei hij ook wel eens tegen een klant “wijfie zeg het eens”. Op deze uitspraak betrapte ik mijzelf ook wel eens bij een klant. Dan zei zo’n klant “goh Jan, dat zei jouw vader altijd tegen mijn moeder”. Je moest altijd respect hebben voor je klanten, altijd vriendelijk en altijd alleen mevrouw of meneer zonder de naam erbij te noemen. Bij een freule of een jonker tikte je tegen de pet of hoofd.

Paard en wagen.

Ik moest het paard 's morgens ophalen, (als je hem krijgen kon), en dan ging je op je klompjes naar het land van Ome Sach die het grasland had langs de hele Herenweg. Dat was niet altijd makkelijk 's Winters bij sneeuw, gingen de ijzeren wielen klossen. We deden er dan oude autobanden omheen. Dat maakte het voor het paard wel extra zwaar. Bij gladheid moest het paard scherp gezet worden. Dat moest soms ook onderweg en dat ging niet altijd goed. Het paard kreeg winterijzers onder, ijzers met schroefgaten.

Was dit bijvoorbeeld in november nog niet gedaan dan moesten wij helpen de kar douwen om thuis te komen. In zo'n geval meteen 's-middags naar de smederij Neef bij de Klapbrug voor nieuwe ijzers. Dat deden meestal Gerrit Neef of de knecht Ben Olie. Dat vonden we prachtig om naar te kijken. 's-Zomers stond het paard op het Noordereinde met een lange ketting onder de bomen. Er was toen nog geen fietspad Ook waren er een paar open ruimtes. Zo'n open ruimte noemden we "de oplos". Tegenover de Herenhuizen, die wij altijd villa's noemden, werden aan het Noordereinde geen huizen gebouwd. Ze hielden dat open voor het vrije uitzicht maar ook met een praktische bedoeling want op zo'n oplos, langs de 's-Gravelandse vaart, werden dan bijvoorbeeld boomstammen uit het bos neergegooid en door de beurtschipper afgevoerd. Ook als die rijke lui van de villa 's zondags naar de kerk gingen stapten ze daar op de boot. Die onbebouwde ruimtes (Oplos) bevonden zich tegenover Schaep en Burgh, Spanderswoud en Westerveld (gemeentehuis). Nog even terugkomend op het paard. Als we 's middags uit de wijk terug kwamen mocht hij gewoon loslopen. Hij had dan honger *en stak zelf de weg over....* ja u leest het goed. Hij bleef dan ook wel eens te lang lopen .En dan stond hij helemaal bij mevrouw Oostr, "Huize Laanzicht", tegenover de oprijlaan van het landgoed Spanderswoud. Zij had met mooi weer de deur open, en het paard dat gewend was bij veel klanten een sneetje brood te krijgen, stapte gewoon haar huis binnen..... Er stond dan een paard in de gang.....

Naast onze winkel was een smalle gang en zo kwam je aan de achterkant langs de vaart. Daar hielden we het paard en zelfs een paar

varkens. Paarden werden meestal gekocht bij rooie Sas(Meijer) van de Herenweg of schele Frits uit Hilversum. Sas kwam dan zaterdag van de paardenmarkt in Utrecht. En hij zei dan, Siem ik heb nou zo'n mooi hitje voor je of iets groter; dat heette een dubbele hit. Haast nooit een groot paard, die waren niet mak genoeg. Sas was bang voor paarden. Dus moest meestal Gerard Grotenhuis, een broer van Ger en Riek, en knecht van Ome Sach, op de Herenweg op zondagmorgen het paard uitproberen. 's-Maandags bleek onderweg het paard bang te zijn voor een grote wagen en sloeg hij tuig, wagen, alles stuk. En mijn vader kon gewoon weer met de bakfiets verder..... Wij vroegen aan Anton Hagen of Dolle Dries de wagen te repareren. Voor het tuig moesten wij op pad op de fiets met grote zijtassen, tuig erin, naar zadelmakerij Bakker op de Gijsbrecht in Hilversum waar Gerbert Hazelager werkte. Vaak nam Gerbert het mee of repareerde het ter plaatse en kregen wij kinderen tijd om te spelen, of te voetballen op het Noordereind, gewoon op straat. Of met de boot varen op de 's-Gravelandse Vaart.

Als kind speelden we vaak op de laan van 't Spanderswoud . Achteraan de laan woonde ene Oosterman met z'n zuster in een klein huisje dat er nu nog steeds staat, "Petite Grangette". In een dorp heeft bijna iedereen een bijnaam. Hij had een baard dus noemden we hem de baardaap. Toen z'n zuster een keer voorbij kwam zeiden de jongens tegen mij: "Jan je moet'r vragen of zij een baardwif is". En ik deed het ook nog. Gelijk kreeg ik een klap voor m'n harses.....!

Schaatsen en voetballen.

Alles samen. De hele buurt trok met elkaar op. 's-Winters als er ijs was, dan was het een groot feest want dan kon er geschaatst worden. Wij schaatsten helemaal naar de Loodijk. Bij de Wasserijen moest je altijd goed uitkijken want door het warme water dat geloosd werd was het ijs onbetrouwbaar. Hele wedstrijden werden er gehouden. In de vijftiger jaren kon ik al aardig meekomen wat resulteerde in 1963 de beroemde tocht die geschiedenis heeft gemaakt, een onvergetelijke elfstedentocht! Maar hier kom ik later wat uitgebreider op terug. Dan was er niet te vergeten het voetballen.

*Optocht met versierde kar en de tekst " Bij Janssen de fijnste kaas"
Koninginnedag in de vijftiger jaren.*

Op zondagmiddag gingen wij lopend met mijn vader vanaf het Noordereind door het Kerkbos (Hilverbeek) naar de Leeuwenlaan waar toen nog de watertoren stond en nu de biologische tuin van Land & Boschzicht zich bevindt. Hoeveel daar dan liep, dat wil je niet weten. Het hele laantje stond vol fietsen. Twee! politieagenten, Lagendijk en v.d.Berg, moesten het fiets- en voetgangersverkeer regelen. En dat deden ze dan ook heel gewichtig. Dat vonden ze prachtig. Er speelde een 's-Gravelands elftal met hoofdzakelijk jongens uit het eigen dorp. Ik noem er een paar. Jan Spaargaren, Gerrit Vos, Jan Schuur, Arie Janmaat (Kleine Arie), Piet Schouten, Jan Lamme, Ben Scholten en Jan Mijman.

Elke week was dit een spektakel voor ons. Bovendien kregen we een Mars en een flesje Joy uit het snoeptentje van mevrouw Romviel, die altijd riep *"Vooruit jongens, nou wij weer!!"*

Jan Jansen.

Wordt vervolgd.

HUIZE "BERKENRODE" TE ANKEVEEN

Op bezoek bij een bijna vergeten barones

Het Stichts End en het verlengde daarvan, genoemd het Hollands End, doorsnijdt de rechthoekige oppervlakte van het dorp Ankeveen precies in het midden van zuid naar noord. Het is een lange rechte weg vol van verrassingen. "Nergens zijn de vergezichten zo mooi en nergens wuift het riet zo feestelijk als juist in dit stukje dorp" zeggen de Ankeveeners. Nou ja .. een beetje overdreven is het natuurlijk wel, maar daar houden ze van die Ankeveeners. Ze zijn trots op hun dorp en hebben een sterk gevoel van saamhorigheid. Kom nou eens als ze een feestje gaan bouwen of wanneer het ijs op de plassen sterk genoeg is om er te schaatsen.

Villa "Berkenrode"

Op zulke momenten is het hele dorp in rep en roer. Maar ze zijn ook aanwezig wanneer er verdriet is. Dan rouwt heel het dorp mee.

Als symbool van saamhorigheid hebben ze voor enkele jaren geleden de Ankeveense vlag te voorschijn getoverd en wie met het gezamenlijk feesten of rouwen niet meedoet valt gewoon uit de boot. Toch is er gedurende de afgelopen decennia meer veranderd dan menigeen lief is. Verheugend is echter dat je soms in het hedendaagse nieuwe, plotseling het oude weer terug ziet. Je kunt er honderden keren langs lopen terwijl je het niet ziet, tot plotseling een geheimzinnige stem tegen je zegt "kijk nou eens goed om je heen". Mij overkwam dat toen ik een moment zat te staren naar de prachtige villa 'Berkenrode' gelegen op het Stichts End tegenover het Frans Fennishof. De eertijds tegenover de villa gelegen groentetuin van Chris Keetelaar was al lang verdwenen. De aan de noordzijde gelegen eeuwenoude boerderij 'Ken U zelve' werd een prooi van de vlammen tijdens een grote brand in 1950. Het nabij gelegen postkantoor van Gradus Ravesloot, de oude boerderij van Evert Hilhorst en de kruidenierswinkels van Wulfert Lagerweij en Gerrit Veenman raakten allen hun oorspronkelijke functie kwijt of werden eenvoudig weg gesloopt. Het Stichts End werd ondertussen voorzien van verkeerssluizen en drempels om de snelheid van het motorische verkeer in bedwang te kunnen houden. De villa 'Berkenrode' heeft aan al die veranderingen niet deelgenomen of het moest zijn de antenne op het dak of de elektrische verlichting in de ophaalbrug welke toegang geeft tot het terrein.

Een onbedwingbaar verlangen om de fraaie woning eens van nabij te mogen zien en er foto's van te maken dreef mij op 18 november 1992 naar haar trouwe hulp mevr. Nel Alberts (die ik persoonlijk goed ken) met de vraag mijn verzoek aan de bewoonster, mevrouw de baronnes Van Harinxma thoe Slooten, over te brengen. Zij was de weduwe van de voor enige jaren geleden overleden baron Binnert Anne Philips van Harinxma thoe Slooten* eertijds burgemeester van Nederhorst den Berg. Reeds op de 20ste november liep ik, omstreeks tien uur in de morgen, over de naar mijn indruk enigszins vervallen ophaalbrug naar de grote statige deur om na een forse trek aan de koperen bel mijn aanwezigheid kenbaar te maken. De najaarszon

scheen volop en een matig windje woei om het huis. De zware houten voordeur was verborgen onder een soort van houten torentje waar een guirlande van groen tegen op klom. Het torentje was voorzien van een panoramische raampartij met uitzicht op het Stichts End en een dakje waarop de rietdekker zijn bekwaamheid kon gaan testen. De woning was gebouwd volgens de Art Deco stijl in de twintiger jaren en ruimschoots voorzien van allerlei architectonische verrassingen. Toen de deur openging stond 'mevrouw Nel' voor mij. "Doe je jas maar uit, Jan", merkte zij op toen ik enkele momenten later in de sfeervolle hal stond. Naar mijn indruk was-er hier sinds de twintigerjaren niets meer veranderd. Overal sfeer gedecoreerd met enkele kleine meubels en fraaie schilderstukken.

De barones kwam mij al tegemoet. Zij droeg een wit wollen vest over een rode blouson met een geruite rok. Zij had wit haar en naar mijn eerste indruk had haar gezicht de kleur van het haar overgenomen. De grote bril op haar neus gaf haar optreden in zekere zin de charme van de nonchalance. "Wat aardig van u om mij en mijn huis eens te komen bezoeken. Wij wonen beiden al zo lang in het dorp en toch weten nog zo weinig van elkaar" merkte zij op en wees ondertussen een stoel aan in een klein kamertje aan de rechterzijde van de hal met daarin een groot bureau. Vreemd vond ik het eigenlijk allemaal wel. "Hoe kwam het toch dat ik deze sympathieke vrouw eigenlijk helemaal niet kende?. Nou, als dat dan 'saamhorigheid' moet zijn heb ik kennelijk enkele lessen gemist" dacht ik bij mijzelf. Het bureaublad was voorzien van een stapeltje documenten, een brievenweger, een schemerlamp, een tinnen bekertje met pennen en potloden en enkele oude foto's in een lijstje. Nadat zij op een stoel achter het bureau had plaats genomen vertelde ik haar het doel van mijn bezoek. Kennelijk al volledig door 'mevrouw Nel' geïnformeerd maakte zij een voila gebaar in mijn richting en voegde er aan toe: "U bent mijn gast en u mag alles zien, zowel binnen als buiten het huis. Helaas moet ik mij excuseren voor de onderbreking van uw bezoek. Over een uur verwacht ik namelijk mijn huisarts en omstreeks het middaguur wil ik gaarne met mevrouw Nel enige boodschappen gaan doen". Ik knikte en voegde er aan toe dat mijn bezoek

niet zo lang zou duren maar zich beperkte tot een impressie van de villa en een kennismaking met haar bewoonster.

"Aan dit bureau", vertelde zij onverwachts vlot verder "werkte mijn man Binnert altijd. In zijn functie als burgemeester van Nederhorst den Berg nam hij vaak na de raadsvergadering enkele stukken mee naar huis om ze hier in alle rust nog eens door te kunnen nemen". Zij bleef een korte tijd stil voor zich uitstaren. "Eigenlijk een historische plek", merkte ze onverwachts met een glimlach op, "want hier werden soms ideeën ontwikkeld die van invloed waren voor de toekomst van zijn geliefd Nederhorst den Berg". Er verscheen een blos van warmte op haar gezicht. Ik knikte zwijzaam om duidelijk te maken dat ik het begreep. Terwijl het gesprek bedaagd voortkabelde kwam er plotseling uit het niets een kwispelend

hondje te voorschijn en sprong enthousiast tegen de baronnes op. Met de zachte stem en trage spreektrant van iemand die gewoon is zich zelf tot kalmte te dwingen, maande zij het hondje tot stilte. Het beestje keek mij vertwijfeld aan. Na enige tijd kwam mevrouw Nel vragen of we trek hadden in een kopje koffie. "Wilt u het hier gebruiken of in de zitkamer" vroeg de gastvrouw mij. Ik koos voor het laatste. Het hondje volgde ons nieuwsgierig doch gedwee. Ik wilde mij beslist niet gaan verdiepen in technische beschouwingen betreffende de stijl van de woning maar mij meer bezighouden met de bijzondere sfeer die er van uit ging. In de zitkamer, gelegen aan de linkerzijde van het huis, kwam ik volledig aan mijn trekken. Het straalde de stemming van vervlogen tijden uit. Het woord 'deftig' lag hier misschien het meest voor de hand, maar ik besepte dat dit woord in ons egaliserend tijdperk inmiddels zo goed als verdwenen was. De pralende schouw voorzien van muurschilderingen voorstellende het Middellandse zeegebied, de kasten vol met oude boeken, het klassieke meubilair, de vele miniatuurtjes, de vergeelde familiefoto's, de schitterende wandborden en de fraaie schilderstukken aan de wand brachten mij in gedachten terug naar de jaren toen het gehele gezin Van Harinxma thoe Slooten het huis nog bewoonde.....

Wegdromend hoorde ik kindergelach en zag mevrouw Nel rondlopen met een grote schaal dampende pannenkoeken....

Jan M. Veenman

wordt vervolgd

Ankeveen, voorjaar 1994

herschreven, februari 2003

* Baron B.A.Ph. van Harinxma thoe Slooten trad in het huwelijk met Wilhelmina Mertens en bewoonde sedert 1943 huize 'Berkenrode' te Ankeveen. Hij was o.a. burgemeester van Nederhorst den Berg. Zijn vader, baron Douwe Jan Andries van Harinxma thoe Slooten, was van 1903-1939 burgemeester van 's-Graveland en Ankeveen.

LAKENBLEEKERS en/of KLEERBLEEKERS

Wat hebben wij genoten van de prachtige tentoonstelling over WAS-SERIJEN in 's-Graveland, Kortenhoef en Ankeveen. Ook de daarbij geschreven toelichting van de kenner Jan Hendriks was zeer het lezen waard en gaf veel aanvullende wetenswaardigheden.

Hij gaat er daarbij vanuit dat de wasserijen al in de 17^e eeuw zijn ontstaan uit 'huisvlijt'. De mannen werkten op de buitenplaatsen en de vrouwen verdienden er iets bij met het wassen van het linnengoed van de zomergasten. Zo konden ze door een dubbel inkomen de winter overbruggen als de rijke families weer naar Amsterdam waren vertrokken. Maar wie deed dan daar hun was? Ik denk dus dat het iets anders is gegaan.

Tussen 1640 en 1740 waren er in 's-Graveland enkele lakenweverijen. De eerste blekers waren in die tijd vrijwel zeker laken- of linnenbleker. De huidige buitenplaatsen waren er toen nog niet, alleen stond op elke kavel wel een woonboerderij en/of een gewone boerderij.

De rijke eigenaren kwamen alleen 's-zomers naar het dorp. In Amsterdam zelf hadden zij al personeel, waaronder een wasmeester die aan de rand van de stad woonde. Of men deed de was naar blekerijen in de omgeving van Haarlem.

Daar kwam verandering in toen aan het begin van de 18e eeuw een aantal Amsterdamse eigenaren permanent in 's-Graveland gingen wonen. Ze verbouwden daarvoor één van hun al bestaande hofsteden of ze bouwden er zelfs een geheel nieuw landhuis. Eén en ander had tot gevolg dat er ook meer personeel naar het dorp kwam: koetsiers, tuinlieden, dienstbodes en ander huishoudelijk personeel. Hun eigen wasman kwam soms mee en één van hen was Harmanus Rijmering, wasmeester van Amsterdam, die zich in 1745 vestigde voorop de Hofstede Bouzigt. Of de nieuwe wasman kwam van elders, zoals Gerrit Hafkamp die uit Vaassen op de Veluwe kwam. Doordat in 1735 de laatste lakenweverij failliet ging, kon men over voldoende personeel beschikken. Ze heten dan ook geen laken- of linnenbleker meer, maar kleederbleeker. En ook van klandizie was men verzekerd. De rijke stadse bewoners, maar ook de armenhuizen en

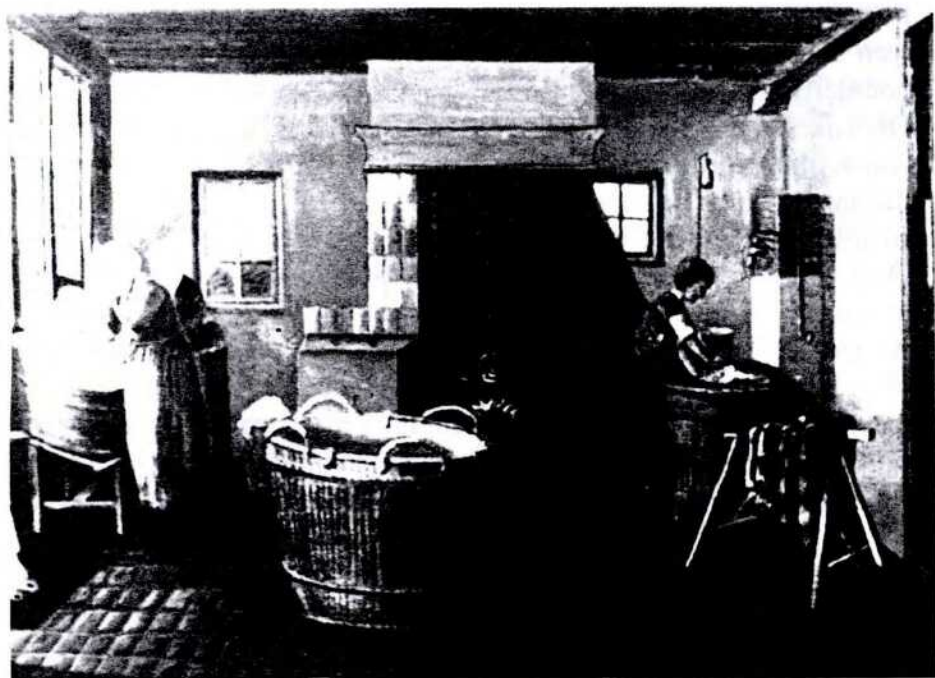
weeshuizen waren hun eerste en grootste klanten. Daarnaast ontstonden er wel een aantal strijkerijen als huisvlijt; 'droge blekers' werden ze veelal genoemd.

Godfried Bomans schreef al eens;

"Mijn wasman komt uit 's-Graveland, uw wasman komt uit 's-Graveland, alle wasmannen komen immers uit 's-Graveland".

Maar dat gezegde hoort anno 2003 helaas alweer tot een ver verleden tijd.

Ad Reijmerink, Ede

*Wasserij te 's-Graveland, anoniem, olieverf op paneel
Collectie Goois Museum*

MEDEDELINGEN VAN HET BESTUUR

Schenken van het afgelopen kwartaal:

- Van dhr. T. Calis kregen we een oude carbidlamp.
- Mw. R. de Wit schonk ons een houten schietspoel.
- Een tweetal oude sleutels werd ons geschonken door dhr. K. Veenman.
- Het boekje Bleek, Bleeker, Bleekst kregen we van mw. Reichholdt.
- Van dhr. W. Kozijn ontvingen we een oude krant.
- Ook mw. M.J. Feldbrugge bezorgde ons een aantal oude kranten.
- Dhr. T. Veenman schonk ons het boekje "Kleine Geschiedenis Hervormde Kerk Ankeveen".
- Van mw. A. Haselager ontvingen we 17 oude prentbriefkaarten.
- De fam. Van Schie (uit Zuid Afrika) schonk ons een aantal oude oorlogskranten.
- Twee fotoalbums van de Ankeveense reisclub "Ons Genoegen" ontvingen we van mw. R. Torsing-Hilhorst.
- Dhr. H.F. Heystee schonk ons een grote luchtfoto van de gemeente 's-Graveland uit 1987.
- Van dhr. B. Wallenburg kregen we een aantal oude kranten en exemplaren van "het Zakennieuws".
- Verder kregen we foto's van de volgende personen:
  - Dhr. E. Boeve
  - Dhr. J. Veenman
  - Mw. R. v.d. Kley
  - Mw. J. van Bommel
  - Dhr. P. van Klaveren
  - Mw. T. Koelink
  - Dhr. W. Spaan
  - Dhr. T. Veenman
  - Dhr. J. Schriek
  - Dhr. J. Immerzeel sr.
- Van dhr. G. Janmaat ontvingen we een stukje archief van de Katholieke Arbeidersbond "Herwonnen Levenskracht" uit de periode 1952-1967.

Aan het einde van de (altijd weer indrukwekkende) reeks, nog een bijzondere schenking, niet in de vorm van iets tastbaars, maar in dit geval in de vorm van arbeid.

Veel voorwerpen in onze collectie zijn oud en soms zijn ze geheel of gedeeltelijk van hout. Niet altijd een probleem, maar vaak toch wel, namelijk door de aanwezigheid van houtworm.

Houtworm is een "verschijnsel", waar wij als Historische Kring erg alert op moeten zijn. Haal je het binnen, dan loop je het risico, dat ook onaangetaste voorwerpen ermee "besmet" raken, zelfs ons gebouw (houten zolder) kan een prooi voor het ongedierte worden.

De bestrijding met blauwzuurgas mag inmiddels niet meer, dus moest er gezocht worden naar een andere oplossing.

Deze werd gevonden in een advertentie in de Wie Wat Waar:

**Loogbedrijf Kemp. Milieuvriendelijk schoon,
tevens houtwormbehandeling en graffiti.**

Gevestigd achter het eerste huis op de Kortenhoefsedijk, voor ons als het ware om de hoek. Dus op zekere dag een auto volgeladen en enige tijd later houtwormloos weer opgehaald. Kosten? Het is voor de Historische Kring, niet waar? Wat moet ik daar nou voor rekenen? Ik draag die vereniging een warm hart toe, dus maak maar dat je weg komt.

Gerard Kemp, nogmaals bedankt.

VAN DE REDACTIE

In het novemnummer 2002 is een foutje geslopen. Misschien is het U niet opgevallen maar het gaat om het volgende. Op het omslag staat 19e jaargang nr. 4 november 2002 en dat is correct, maar als u het blad openslaat, blz. 109, staat daar vermeld 19e jaargang nr. 3 augustus 2002. En dat is niet juist. Aan de leden die de goede gewoonte hebben onze driemaandelijks uitgave te bewaren willen wij vragen voornoemde correctie over te nemen. U voorkomt daarmee dat U bij eventueel naslaan in verwarring zou raken. Met onze verontschuldiging.

WETENSWAARDIGHEDEN

De vos en gevogelte

Bij spitwerk in archivalia kan het zomaar voorkomen dat je berichtjes tegenkomt die aan actualiteit nog nimmer iets hebben ingeboet. Neem nou het voorbeeld van de nu weer redelijk veel voorkomende vos. Vandaag de dag is het beest telkens weer nieuws en wordt er in krantenkolommen veelvuldig verhaald over weer nieuwe streken van het dier. Opnieuw is hij een hot-item bij voor- en tegenstanders. In 1645, 's-Graveland was nog maar net ontstaan, kwamen eigenaars van kippen op zeker moment tot de ontstellende ontdekking dat die in aantal minderden. En die er nog over waren, wel zo gestrest ronddoelden, dat er van eieren leggen voorlopig geen sprake was.

Reden dus voor de vroede vaders om de koppen eens bij elkaar te steken. En zo kon het gebeuren dat men in het gemeenlandshuis, het gemeentehuis van weleer, eens uitgebreid ging debatteren hoe daar gepaste maatregelen tegen te nemen.

Lees maar even mee wat de Heren besloten:

"Is gestelt tot een premie op ydere Vos die op die Lande van 's-Graveland gevangen wert van een rijksdaelder".

Niet alleen had men last van de vos maar ook aan eksters had men om niet nader genoemde redenen een broertje dood. In hetzelfde stuk las ik verder,

"Ende op ene Eksternest in bewuste plantagie gevonden gecondisteert (veroordeeld tot) de boete van een gulden en tien cent." (1)

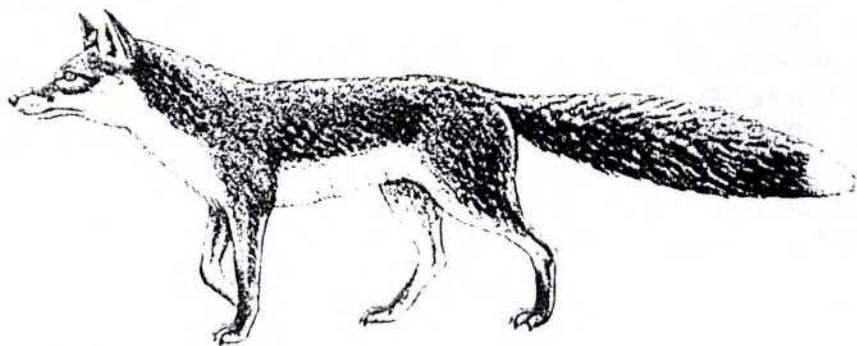
Al verder bladerend, het is dan om precies te zijn augustus 1667, viel mijn oog weer op een berichtje waarin melding werd gemaakt van overlast door ander gevogelte.

"Nieman mag Duijven houden die geen anderhalve morgen bouwland heeft. Een ider Sijn Eenden op te sluijten van den eerste mej tot den eerste october op poene van een Ducaton (een zilveren munt ter waarde van drie gulden) en de Eenden daarboven verbeurt. Dit bij afficatie (publicatie) bekend te maken en is de Schout gelast daar Scherp op te letten".(2)

Nog wat verder las ik.

"De eenden maken veel schade aan het gras en het land. Men zal ze mogen schieten".

Ongetwijfeld zal dit ook voor de duiven hebben gegolden, omdat die zich graag tegoed deden aan het net ingezaaide gras en of landbouwzaden.

Bronnen:

SAGV (Streekarchief voor het Gooi en de Vechtstreek)

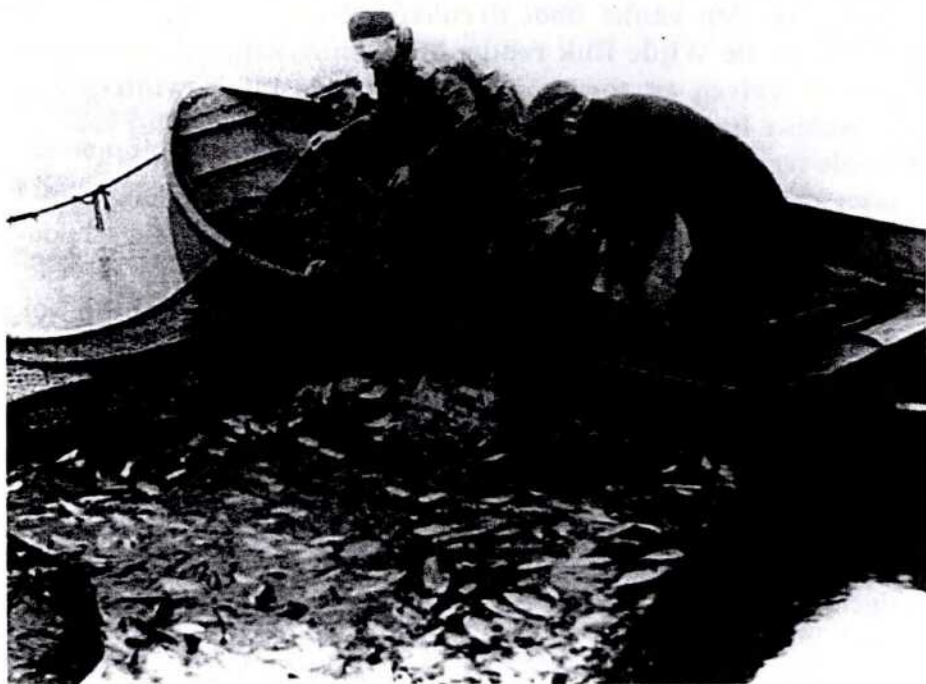
- 1 Inv. 4 Registers houdende notulen van de vergadering van het college van Hoofdingelanden van 's-Graveland
- 2 Inv.12 Aantekening houdende uittreksels uit de notulen over 1637-1670 betr. 's Graveland.

Wim Fecken

UIT DE KRANT VAN TOEN

Bekende dorpsfiguur overleden
"Krijn van Geurtje" (80)
vanmiddag begraven

KORTENHOEF – augustus 1967 - Toch nog op de leeftijd der zeer sterken, hoewel een hardnekkige chronische bronchitis dit niet had doen vermoeden, overleed dezer dagen de oudste mannelijke inwoner van het Moleneind en telg uit een oud Kortenhoefs geslacht. Krijn Voorn, die ter onderscheiding van vele dorpsgenoten met die naam, de bijnaam Krijn de Eenduim droeg. Met jagen had namelijk een noodlottig schot zijn duim geveld maar het wild gemist.

Netten binnenhalen, links Krijn van Geurtje

Zoon Krijn trok na de schooljaren (hij bracht deze nog door in het oude rond de eeuwwisseling gesloopte pand achter het hervormde kerkje) met vader de polder in, sneed ruigt en riet, viste, maakte takkenbossen voor de bakkersovens, maaide gras voor de boeren. De jacht lag hem geenszins.

In 1911 na zijn diensttijd huwde hij de dochter Geurtje van de tolbaas aan de Zuwe, Klaas Bakker. Sindsdien (er was een vijftal naamgenoten) kreeg hij, dorpsgewoontegetrouw de bijnaam Krijn van Geurtje. In 1914 werd hij landstormer. Eens deserteerde hij toen hij van verlof thuis, weer ging werken omdat hij de uitkering aan zijn gezin te laag vond. Toen het "soldij" verhoogd werd keerde hij naar zijn garnizoen terug.

Toen zijn zwager Piet Bakker Badhotel De Zuwe opende werd Krijn badmeester. Hij was een uitstekend zwemmer en roeier. We herinneren ons hoe hij eens tijdens een snel opkomende zeer zware storm op zondag, waartegen velen vergeefs poogden op te roeien, met een ranke boot drenkelingen van een omgeslagen zeilboot uit de Wijde Blik redde. Met kennersblik bekeek hij de loop der golven en tornde ertegen op. Als hij 's winters aan plaatselijke hardrijderij op de schaats deelnam, was hij een gevreesde tegenstander en viel vaak in de prijzen.

Toen zwager Piet in de twintiger jaren de ouderlijke woning verliet en militair vlieger werd op Soesterberg, kwam Krijn bij zijn schoonvader Klaas Bakker aan de Zuwe in dienst. Deze pachtte de tol, viste, boerde wat, had een verlofzaak en was brugwachter. Toen hij ook roeiboortjes ging verhuren (toen nog voor een kwartje per dag) was er handen vol werk. Het was er altijd gezellig druk en Krijn wist goed met de klanten om te springen.

In kwesties koos hij nooit partij maar trachtte de mensen tot rede te brengen. Helaas verdween met de kanaalaanleg (ook daaraan heeft hij nog gewerkt) het oude tolhuis met de ophaalbrug en gezellige sfeer rondom de plassen, zitjes daaraan onder het lommer der hoge wilgen, het knusse café-interieur en de onderhoudende figuur van de oude tolbaas.

Rietsnijden.

Om Krijn in de gelegenheid te stellen dit werk voort te zetten, kocht Piet Bakker aan het Moleneind het pand "Nooitgedacht" van wijlen Gijs Fine, beroepsvisser en verhuurde het aan zijn zwager. Daar verhuurde hij nog vele jaren bootjes en zette de visserij voort. 's Winters ging hij met een drietal dorpsgenoten rietsnijden in het Naardermeer. Dat was een moeilijk zwaar werk, want het moest vanwege de hoge waterstand op veel plaatsen vanuit de roeiboot geschieden. Met zogenaamde klomplaarzen (ze reikten tot de heupen) sneden ze riet op wat ondieper plaatsen.

Na het overlijden van zijn vrouw trouwde zijn enige dochter bij hem in. Na zijn 65ste viste hij nog wat met collega Tuin, maar de meeste tijd bracht hij binnenshuis door vanwege zijn kwaal.

Vaak kwamen er nog oude relaties uit de toltijd bij hem. Hij was een gezellige gesprekspartner (hij las veel) en had vooral veel interesse voor de politiek. Tot kort voor zijn dood heeft de tevreden oude baas van een onbezorgde en goed verzorgde oude dag genoten.

Begraven.

Hedenmiddag werd onder veel dorps belangstelling zijn stoffelijk overschot achter het kerkje ter ruste gelegd.

Bron: de Gooi en Eemlander, 2 augustus 1967

WIE WEET HET ANTWOORD?

door Jan Schriek

De foto in het novembern timer 2002 van een groepje mensen voor een wasserij aan het Zuidereinde heeft heel wat namen opgeleverd. Mw. Riek v.d.Kley wist ze bijna allemaal te plaatsen. Hartelijk dank daarvoor!

1...?... , 2. Gerry Tuin, 3. Jo Beijleveld, 4. Riek Boogaard, 5. Truus v.d. Kley, 6. Jo Boogaard, 7. Jenny van Hemert, 8. Rob..? .. Aan de overkant staat mevr. van Doorn met dochter Dorie.

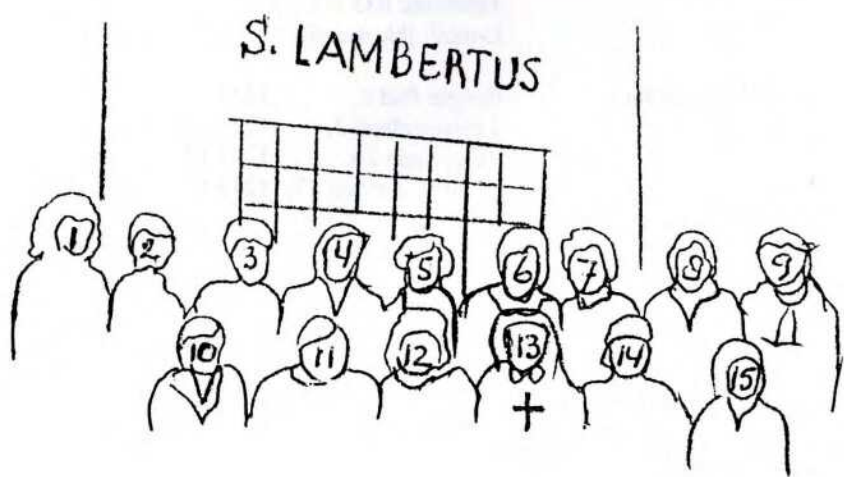
De nieuwe vraag:

Een groepje van 15 dames heeft zich opgesteld voor de foto voor het toenmalige St.Lambertushuis. Zou het hier gaan om dames die naailes krijgen o.l.v. zuster Theodora? Er zijn ook nog twee namen gevallen namelijk Hilda Schouten en Hannie Meyer. Begin zestiger jaren?

Nou u kunt aan de slag en wij hopen dat alle namen boven water komen. Heeft u een leuke herinnering aan dat gebeuren schrijf of vertel het de Redactie (zie voor adressen voor in het blad). Misschien is het wel leuk om het in onze driemaandelijke uitgave te plaatsen? Bij voorbaat dank!

En nu maar hopen op reacties. Wie weet!

Uw reactie graag naar Jan Schriek, C. de Wijsstraat 17, 1214 BW Kortenhoef, tel. 035-6563506 of iedere woensdagavond tussen 20.00 uur en 22.00 uur in ons gebouw aan de Kerklaan 89 in Kortenhoef, tel.035-6569293.

DOEL: De Historische Kring heeft ten doel voorwerpen, afbeeldingen en archivalia betreffende de historie van de dorpen Ankeveen, 's-Graveland en Kortenhoef te verzamelen, te archiveren en ten toon te stellen, zomede de belangstelling daarvoor te bevorderen.

REALISATIE: Er is veel uit te pluizen, te verzamelen, te rangschikken en te publiceren. Bij al deze arbeid is uw hulp nodig, hetzij door informatie, dan wel financiële steun. Nieuwe leden heten wij van harte welkom!

Lidmaatschap
Minimaal € 9.10 per jaar
Postbezorging buiten regio + € 5.40 portokosten
Leden ontvangen de driemaandelijke
periodiek gratis, niet leden kunnen
een exemplaar verkrijgen voor € 1.15

BESTUUR:

Voorzitter
Mevr. C. van den Velden-de Groot,
Kortenhoefsedijk 43, 1241 LN Kortenhoef
Telefoon: 035 – 6562525

Secretaris:
Mevr. M.V. Bouter
Meenthof 27, 1241 CP, Kortenhoef
Telefoon: 035 – 6560535
E-mail: Ria.b @12 move.nl

Penningmeester/
Ledenadministratie:
Dhr. J.B. Koster
Cl. Heijnensoenlaan 5, 1241 BL Kortenhoef
Telefoon: 035 – 6561377
E-mail: jbkoster@planet.nl

Mevr. M.A. Boeve-Bant	Bergse Pad 6,	1244 PS	Ankeveen
Dhr. D. Buitenhuis	Leeuwenlaan 3,	1243 KA	's-Graveland
Dhr. J.C. Immerzeel	Reigerlaan 26,	1241 ED	Kortenhoef
Dhr. J.C. Schriek	C. de Wijsstraat 17,	1214 BW	Kortenhoef

Ereleden:
Dhr. M. van Ee
Dhr. J.C. Immerzeel

BEZOEKAVOND: Elke woensdag, na 20.00 uur, tel. 035-6569293

BEZOEK-/POSTADRES: Kerklaan 89, 1241 CL Kortenhoef
E-mail: hkgloriosa@hetnet.nl
Internet: www. historischekring.nl
Bankrekening nr.: 38.82.88.930
Girorekening nr.: 544.86.37